

Van der Slikke rentmeesters
T.a.v. de heer J. Wullink
Dirk IV plein 10
4223 NJ Hoornaar

Geldermalsen, 1 oktober 2013

betreft: Resultaten vleermuis- en broedvogelonderzoek
project: Nieuwbouw Graaf Reinaldweg 2 Vuren
referentie: 20120424/brf02
behandeld door: W.H. (Wijnanda) Hulsegge
gecontroleerd: D. (Dirk) van der Est

Geachte heer Wullink,

Hierbij ontvangt u de resultaten van het vleermuis- en broedvogelonderzoek dat is uitgevoerd op locatie van de Graaf Reinaldweg 2 te Vuren.

Aanleiding en doel

Op locatie van de Graaf Reinaldweg 2 te Vuren is men voornemens de opstallen van het voormalige varkensbedrijf te slopen en de dakbedekking van het woonhuis te vervangen. Tevens wordt nieuwbouw gerealiseerd en het terrein heringericht en bomen aangeplant. Ten behoeve van de sloop van de schuren wordt een bestemmingsplanprocedure doorlopen. Het vervangen van de dakbedekking is een initiatief dat losstaat van het bestemmingsplan.

Uit ecologisch vooronderzoek blijkt dat een aantal gebouwen in het plangebied geschikt is als verblijfplaats voor vleermuizen en de jaarrond beschermde huismus (rapport CSO "Quickscan Natuurwetgeving". Plangebied Graaf Reinaldweg 2 te Vuren", productcode 12M081, 14 februari 2012).

Ook is het niet uitgesloten dat standvogels zoals uilen en zwaluwen de opstallen en het plangebied gebruiken als nest en/of foerageergebied. In opdracht van Gemeente Lingewaal is een second opinion uitgevoerd over de rapportage van CSO Adviesbureau (Tauw-notitie kenmerk: N004-1205599LJS-kmi-V01-NL, 14 maart 2012).

Uit bovenstaande blijkt dat een nader vleermuisonderzoek noodzakelijk is en een omgevingscheck voor de huismus en de aanwezigheid van standvogels zoals uilen en zwaluwen nader moet worden onderzocht. Dit is noodzakelijk om een mogelijke overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Het onderzoek wordt door ATKB in 2013 uitgevoerd middels vier veldbezoeken. In een tussentijdse brief heeft ATKB de tussentijdse resultaten verstuurd om de gemeentelijke procedure op te kunnen starten (kenmerk brief: 20120424/brf01, 8 augustus 2013). Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd en zijn in deze brief verwerkt.

Methode

Vleermuisonderzoek

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd aan de hand van het landelijk vastgestelde protocol voor vleermuisonderzoek (versie maart 2013). Dit is een door het Gegevensautoriteit Natuur en het Netwerk Groene Bureaus (NGB) goedgekeurde methodiek. ATKB is als lid aangesloten bij het NGB. In dit protocol wordt een minimum aantal inventarisaties beschreven om de aanwezigheid van vleermuizen aan te tonen (evenals de functie van het plangebied voor vleermuizen).

Het vleermuisonderzoek geeft inzicht in de functie van de te slopen bebouwing (verblijfplaatsen) en eventueel te verwijderen groenzones in het plangebied (verblijfplaatsen, vlieg- of foerageergebieden). Vleermuizen kunnen op meerdere manieren gebruik maken van de bebouwing in verschillende perioden van het jaar. Het onderzoek is verdeeld over vier bezoeken uitgevoerd in de vleermuisactieve periode tussen april en september.

Toelichting functies leefgebied van vleermuizen

Kraamperiode: In deze periode verzamelen de vrouwtjes met jongen zich in kolonies in beschikbare kruipruimten zoals in de spouwmuren van de bebouwing (en boombewonende vleermuizen in boomholten, speten of kieren in schors).

Zomerperiode: In deze periode verzamelen de mannetjes zich in kleine groepen of solitair in beschikbare kruipruimten en zijn minder kritisch in de keuze van verblijven. Naast spouwmuren kunnen ook houten betimmeringen of ruimten achter daklijsten gebruikt worden als (tijdelijk) verblijf.

Paarperiode: In deze periode nemen de mannetjes territoria in (dit kunnen zowel spouwmuren, houten betimmeringen of daklijsten zijn) en proberen met een paarroep vrouwtjes te lokken en mannetjes weg te houden.

Winterperiode: In de periode van december t/m maart kunnen vleermuizen gebruik maken van ruimten zoals de spouwmuren van de bebouwing. Een aanvullend ecologisch onderzoek naar verblijven in de winter is echter bijzonder lastig, omdat vleermuizen dan ver weggestopt zit tussen bijvoorbeeld spouwmuren. In de praktijk kunnen echter goede aanwijzingen voor aanwezige winterverblijven worden gekregen, wanneer vleermuizen tussen augustus en september een zogeheten zwermgedrag vertonen.

Met behulp van een batdetector van het type Pettersson D240x en zichtwaarnemingen zijn verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen in kaart gebracht. Een batdetector zet de voor mensen onhoorbare geluiden van vleermuizen om in hoorbare geluiden. Aan de hand van frequentie en ritme van de geluiden is het mogelijk om de vleermuissoorten te onderscheiden. De onderzoeken hebben plaats gevonden in de avond- en vroege ochtendperiode (zie tabel 1).

Tabel 1. Onderzoeksronden vleermuizen en broedvogels

	Datum	Dagdeel	Functie	Weer	Veldmedewerker
1 ^e ronde	7 mei 2013	Ochtendbezoek, vanaf 05.00 uur	Broedvogels; Vleermuizen (kraam-/ zomerverblijven, vlieg- en foerageerroutes)	Bewolkt, droog, windstil, 10° C	Wijnanda Hulsegge
2 ^e ronde	11 juni 2013	Ochtendbezoek, vanaf 03.50 uur	Broedvogels; Vleermuizen (kraam-/ zomerverblijven, vlieg- en foerageerroutes)	Lichtbewolkt, droog, windstil, 7-9 ° C	Wijnanda Hulsegge
3 ^e ronde	15 augustus 2013	Avondbezoek	Vleermuizen (paar-/ winterverblijven, vlieg- en foerageerroutes)	Licht bewolkt, Droog, windstil, +/-16 ° C	Wijnanda Hulsegge
4 ^e ronde	11 september 2013	Avondbezoek	Vleermuizen (paar-/ winterverblijven, vlieg- en foerageerroutes)	Helder, droog, windkracht 3, n-w, +/-17 ° C	Wijnanda Hulsegge

Broedvogelonderzoek

Voor het broedvogelonderzoek is uitgegaan van de methodiek uit de handleiding voor het broedvogel monitoring project van SOVON. De aanwezige bebouwing in het plangebied is onderzocht op aanwezigheid van jaarrond beschermde broedvogels, zoals de huismus. Tevens zijn de opstallen onderzocht op aanwezigheid van standvogels zoals uilen en zwaluwen. Een geschikte methode voor broedvogelonderzoek is de handleiding voor het broedvogel monitoring project van SOVON. Het onderzoek is uitgevoerd rond zonsopkomst en vindt plaats in de periode maart t/m juli middels twee bezoeken. Hierbij is geluisterd naar zingende mannetjes en er is gekeken naar nest-indicerende waarnemingen, zoals sporen, of alarmgedrag. Het broedvogelonderzoek is uitgevoerd in aansluiting en tegelijk met de twee ochtendbezoeken voor vleermuizen.

Resultaten

Vleermuizen

Tijdens het veldbezoek van 7 mei en 11 juni 2013 zijn waarnemingen van gewone dwergvleermuizen gedaan die op het terrein foerageerden, in totaal 3 stuks. Ze foerageerden voornamelijk langs de bomenrij en boven het grasveld aan de zuidwestzijde van de woning. Twee gewone dwergvleermuizen hebben een duidelijke binding met het woonhuis, en er zijn sociale roepjes gehoord. In het woonhuis zijn tijdens beide veldbezoeken twee gewone dwergvleermuizen invliegend waargenomen, namelijk op 7 mei op de zuidwestzijde op de hoek van het woonhuis en op 11 juni op de zuidwestzijde op de hoek van de uitbouw bij het woonhuis (figuur 1). Dit betekent dat het woonhuis en uitbouw als zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen fungeren. Tevens is bij de meest zuidelijke open kapschuur een gewone dwergvleermuis gehoord op 7 mei. Deze is op 11 juni niet meer waargenomen bij de kapschuur.

Figuur 1. Links: invlieglocatie woonhuis van twee gewone dwergvleermuizen op 7 mei 2013. Rechts: invlieglocatie uitbouw woonhuis van twee gewone dwergvleermuizen op 11 juni 2013.

Tijdens de veldbezoeken van 15 augustus en 11 september 2013 zijn waarnemingen gedaan van diverse foeragerende vleermuizen namelijk: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. De open kapschuren werden vaak als foerageerplek gebruikt vanwege de lichte en de aanwezigheid van voldoende insecten. Op 11 september zijn er twee roepende vleermuizen gehoord bij de open kapschuren. Ze vlogen er rond en foerageerden op die locaties.

Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van paar- en/of winterverblijfplaatsen in de schuren gezien de constructie ervan (enkellaags schuur met open golfplaten op het dak; zie ook figuur 2). Het microklimaat is ongeschikt, omdat het hier veel tocht en er veel temperatuurschommelingen zijn. Het is van gewone dwergvleermuizen ook bekend dat ze zogenaamde baltsvluchten uitvoeren en hierbij tijdens het foerageren (ook in de loods) kunnen roepen. De waarnemingen van een roepend mannetje betekent niet dat het dan een verblijf is. Roepende mannetjes vanaf een vaste plek of invliegend in de muurconstructie van de schuur zijn niet aangetroffen. Het is het meest waarschijnlijk dat, hoewel niet vastgesteld, het paarverblijf aanwezig is in het woonhuis.

Het microklimaat is veel gunstiger met minder schommelingen in temperatuur, hier is een zomerverblijf vastgesteld en het woonhuis is als winterverblijf ook veel geschikter dan de open schuren. Het is ook mogelijk dat het ging om vleermuizen die verblijven in de nabije omgeving hebben.

Figuur 2: de schuren in het plangebied zijn vanwege de houten muren en het golfplaten dak ongeschikt als verblijfplaats voor vleermuizen (slecht microklimaat).

De kapschuren werden als foerageerlocatie gebruikt. De waargenomen foeragerende watervleermuis en ruige dwergvleermuis verblijven vermoedelijk in de nabije omgeving buiten het plangebied. Er is voldoende geschikt leefgebied voor de soorten om er een verblijfplaats in bomen te hebben. De bomen binnen het plangebied zijn niet in gebruik als verblijfplaats door vleermuizen en worden niet als vaste vliegroute gebruikt. Wel is het gehele plangebied in gebruik als foerageergebied door vleermuizen. In figuur 3 is op een kaartje weergegeven welke functies in het plangebied voor vleermuizen aanwezig zijn.

Broedvogels

Tijdens het veldbezoek van 7 mei 2013 zijn tegen zonsopkomst diverse vogels gehoord en gezien. De jaarrend beschermde huismus was in de dakgoot aanwezig van het woonhuis, op de zuidoosthoek van het gebouw. Ook zijn tijdens beide veldbezoeken twee huismussen gehoord in de coniferen en struiken bij het geitenhok. Zeer waarschijnlijk hebben de huismussen hun nest in de dakgoot van het woonhuis. Buiten het plangebied richting oosten, zijn bij de eerstvolgende buurwoning ook roepende huismussen gehoord. Dit huis beschikt ook over dakpannen en dakgoot. Uit de omgevingscheck blijkt dat in de nabije omgeving ook geschikte broedgelegenheid aanwezig is voor huismussen (figuur 4). Er zijn geen (nesten) van huismussen vastgesteld in de te slopen schuren.

Verder zijn tijdens de twee veldbezoeken waarnemingen gedaan van algemene broedvogels zoals koolmees, vink, tijtjaf, winterkoning, groenling en merel. Deze broeden waarschijnlijk op het terrein in het struikgewas en bomen. In de open kapschuur is een merel waargenomen welke voedsel haalde voor zijn jongen, de schuur wordt door deze vogel gebruikt als broedgelegenheid. Buiten het plangebied zijn groenling, kauw, groene specht gehoord en is een eend met jongen aan de zuidzijde in de sloot waargenomen. In de kapschuren zijn geen sporen/nesten aangetroffen van zwaluwen en/of uilen. Ook zijn geen waarnemingen gedaan van zwaluwen en/of uilen.

Figuur 3. Samenvatting functies voor vleermuizen in plangebied: gele cirkels = zomerverblijfplaats 2x gewone dwergvleermuis in woonhuis (mogelijk ook als paar/ en winterverblijf) , groene cirkels paarterritorium gewone dwergvleermuis. Het gehele plangebied is foerageergebied voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis.

Figuur 4. Locaties van waarnemingen huismuis (gele pijlen) en geschikt leefgebied voor huismussen in directe omgeving bij tennisbanen (groene cirkel).

Funcities en effecten woonhuis

Het woonhuis is in gebruik als zomerverblijfplaats door twee gewone dwergvleermuizen, mogelijk ook als paar en winterverblijf. Verder wordt het terrein als foerageergebied gebruikt door gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Het woonhuis en de conifeer bij het geitenhok is in gebruik als broedgelegenheid en leefgebied voor de huismus.

Het effect van het vervangen van de dakbedekking is dat het verblijf van gewone dwergvleermuis wordt verstoord gedurende de werkzaamheden. De negatieve effecten kunnen worden verminderd door te werken in een voor vleermuizen gunstige periode (periode tussen april en mei of tussen oktober en medio november), de werkwijze aan te passen (minder geluidsoverlast en trillingen en voorzichtige sloop) en het aanbieden van alternatief leefgebied (het beschikbaar houden van de spouw voor vleermuizen door invliegopeningen te maken in delen waar niet wordt gewerkt).

Voor huismus dient buiten het broedseizoen te worden gewerkt. Daarnaast dient alternatief nestgelegenheid te worden aangeboden (zie figuur 5). Uit de omgevingscheck blijkt dat in de nabije omgeving geschikt leefgebied voor huismus aanwezig is (figuur 4). De gunstige staat van instandhouding lijkt hiermee niet in het geding te zijn.

De schuren vormen geen onderdeel van een verblijfplaats voor vleermuizen, de schuren zijn ongeschikt als verblijfplaats. De bomen binnen het plangebied zijn geen onderdeel van een vaste vliegroute of verblijfplaats voor vleermuizen. De conifeer is een onderdeel van leefgebied van huismus, maar de conifeer blijft staan.

Advies ten aanzien van het vervolg

Doordat de dakconstructie van het woonhuis wordt vervangen leidt dit mogelijk tot een verstorend effect op het leefgebied van vleermuizen en huismus, het is ook niet op voorhand uit te sluiten dat verblijfplaatsen worden weggenomen. Dit leidt mogelijk tot het overtreden van artikel 11 van de Flora- en Faunawet. Voor dit initiatief zijn voorzorgsmaatregelen noodzakelijk om negatieve effecten tot een minimum te beperken. Hierbij valt te denken aan het werken in de minst kwetsbare periode, het sparen van de verblijven tijdens de renovatie en het minimaliseren van verstoring en het aanbieden van alternatief leefgebied (vogelvides (zie figuur 5), vleermuiskasten, beter bereikbaar maken spouwmuur woonhuis). Het bovenstaande geldt niet voor de sloop van de schuren, voor de sloop is geen ontheffing noodzakelijk.

Figuur 5. Voorbeeld van een vogelvide onder dakrand

Het is noodzakelijk om een ontheffing Flora- en Faunawet aan te vragen bij het ministerie van E,L&I in het geval van verstoring van het woonhuis. De interpretatie van de wet was tot voor kort dat, als leefgebied behouden kan blijven en er wordt voldoende aan voorzorg gedaan ten aanzien van vleermuizen en huismus, er geen ontheffing noodzakelijk. Deze interpretatie is gewijzigd. Verstoring is volgens de nieuwe interpretatie moeilijk te voorkomen bij ingrepen in leefgebied van deze soorten en daarmee is dit plan ook ontheffing plichtig geworden. Hiermee zou op grond van artikel 11, verstoren van leefgebied, ontheffing aangevraagd moeten worden. Het bovenstaande geldt niet voor de sloop van de schuren, voor de sloop is geen ontheffing noodzakelijk.

De aanvraag kan volgens de nieuwe interpretatie worden ingediend onder het belang ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Voorheen was het voor vogels en vleermuizen alleen mogelijk een ontheffing te verkrijgen onder de reden van dwingende reden van groot openbaar belang. Hiermee was het lastig om een ontheffing te krijgen. De wijziging brengt met zich mee dat ontheffing op grond van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling gemakkelijker kan worden verkregen.

Het is zeker dat de ontheffing in dit geval kan worden verstrekt, zolang voldoende zorg wordt besteed aan de beschermde soorten. Het advies is om een ontheffingsaanvraag in te dienen, vergezeld van een projectplan, waarin de effecten van de ingreep worden beschreven, de resultaten van het onderzoek worden samengevat en de maatregelen die genomen worden om de kans op negatieve effecten te minimaliseren. Het traject van een ontheffingsaanvraag neemt gemiddeld vier maanden in beslag. De ontheffingsaanvraag staat overigens los van de bestemmingsplanprocedure, omdat het vervangen van de dakbedekking van het woonhuis niet is opgenomen in het bestemmingsplan.

De bovenstaande ontheffingsplicht geldt niet voor de kap van de schuren, waar een bestemmingsplan voor is opgesteld. Er is geen geschikt leefgebied aanwezig van zwaar beschermde soorten (op tijdens het broedseizoen beschermde vogels mogelijk na).

Voor tijdens het broedseizoen beschermde vogels geldt dat een overtreding van de wet te voorkomen is door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren of tijdens de uitvoering aanwezige nesten niet te verstoren. Hiermee wordt ook de zekerheid verkregen dat de Flora- en Faunawet de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan (sloop kapschuren) niet in de weg staat.

Tot slot

Indien u opmerkingen heeft of aanvullende informatie wenst, dan kunt u hiervoor contact opnemen met mevrouw W.H. (Wijnanda) Hulsegge of de heer D. (Dirk) van der Est (projectleider) telefoon: 088-1153262 / 06 - 53 90 06 93 e-mail: d.vanderest@at-kb.nl.

Met vriendelijke groet,
AquaTerra-KuiperBurger BV

Dirk van der Est
Projectleider ecologie